

LIKUTÉ SZICHOT

לקוטי שיחות

A LUBAVICSI REBBE,
MENÁCHEM M. SCHNEERSON

beszédeinek gyűjteménye

Vájésév hetiszakasz

Próba kiadás

Chábád Lubavics Nevelési és Oktatási Egyesület

2017

5778

Fordította
Kovács Jichak rabbinövendék
Köves Slomó rabbi

Lektorálta
Oberlander Báruch rabbi
Köves Slomó rabbi

© Chábád Lubavics Egyesület
2017

7. szám

Kiadó: Chábád Lubavics Zsidó Nevelési és Oktatási Egyesület
1052 Budapest, Károly krt. 20.
Telefon/fax: (36 1) 267-5746
info@zsido.com
www.zsido.com

ISBN 978-963-7533-57-0

Megjegyzés

A főszövegben a szögletes zárójellel jelölt vagy a kisebb betűvel szedett szöveg a fordító kiegészítése.

A számmal jelölt lábjegyzetek az eredeti jiddis kiadás tükröfordításai, a betűvel jelöltek az angol fordításokban lévő lábjegyzetek, illetve a magyar fordítók és lektorok kiegészítései.

Az oktatásban nem szabad kompromisszumokat keresni

I.

A szentség szikráinak az összegyűjtése

Jákob leereszkedik a földi dolgokhoz

1. Eheti tórai szakaszunk, a *Vájésev* a következő mondattal kezdődik: „És Jákob letelepedett atyja tartózkodásának [egybegyűjtésének] a földjén [Kánaán országában]”. A mezericsi Mágid ennek a következő [spirituális] értelmezést adja:¹

És Jákob letelepedett^a (וישב יעקב, *Vájésev Jáákov*) – megállapodott^b, a földjén (בארץ) – azaz a világi dolgokban. És hogy miért tette ezt? Azért, hogy *egybegyűjtse* mindazokat a szent szikrákat, amelyek a materiális világban fellelhetők, hogy azokat mennyei *Atyjához* vissza, a szentséghez emelje. (A מגורי [meguré, tartózkodása] kifejezés, jelentheti az egybegyűjtést is, akár csak az אוגר בקיץ [oger bákájic, nyári egybegyűjtés] szófordulatban.²)

A világi dolgokban való elidőzés spirituális alászállást von maga után, igaz, csak ideiglenesen; valójában azonban, pont ezen az alászálláson keresztül le-

szünk képesek később egy, még az előzőnél is magasabb spirituális szintre emelkedni.

Az Írás ennek értelmében folytatja – „Kánaán országában”. A Kánaán kifejezés a kereskedelemre utal, ahogy a próféta mondja: „s nem lesz כנעני (kánaánita, kalmár) többé az Örökkévalónak, a seregek urának házában”.³ A kereskedelemnek része az, hogy pénzt adunk ki azért, hogy később még több bevételünk legyen. Ahogy az Írás mondja: „Van, aki szórja a pénzt, és mégis gyarapszik.”⁴

Az isteni szikrák begyűjtése

2. Fenti értelmezésben rejlő útmutatás az alábbiakban ragadható meg:

Egy zsidónak nem kell feltétlenül óriási méretű vállalkozásokat kergetnie. A mi feladatunk az, hogy apránként gyűjtsük össze a világ materiális dolgaiban jelen levő szent szikrákat, majd megtisztításu-

* Hanuka ünnepe általában a *Vájésev* és a *Mikéc* hetizakaszokhoz közeli időpontra esik. A *Likuté szichot* ezen részei ebből kifolyólag olyan *szichák*, amelyek témájukban Hanukához is kapcsolódnak.

¹ *Or Torá, Vájésev* (Kehot kiadás, 18a–b).

^a Először közöltük a szöveg hagyományos fordítását, azt követően meg a Mágid kiterjesztett értelmezését.

^b A *vájésev* szó jelentése „maradni”, „elidőzni” (lásd

Mögilá 21a).

² *Példabeszédek* 10:5.

³ *Zechárjá* 14:21.

⁴ *Példabeszédek* 11:24.

[A Kánaán kifejezés ennek értelmében az előző bekezdésben említett „spirituális alászállás a későbbi felemelkedés érdekében” – *jöridá löcorech álijá*; ירידה לצורך עליה – előfeltételét támasztja alá: a materiális dologban való részvétel spirituális felemelkedéshez vezet.]

kon át emeljük egy magasabb spirituális szintre őket.

Mindezt milyen tudattal kell, hogy tegyünk? Azzal a tudattal kell megcselekedjük, hogy mennyei Atyánk kedvéért tesszük. Izrael népét a méhecskékhez szokták hasonlítani: „Ahogy a méh is mindent, amit összegyűjt, csupán gazdája számára gyűjti össze, Izrael is mindent, amit megcselekszik, mennyei Atyja kedvéért cselekszi meg.”⁵ Ezen szolgálatnak nem szabad valami tárgyi vagy spirituális jutalom reményében végbemennie,⁶ csakis mennyei Atyánk kedvéért.

Az egyszerűség szépsége

Annak érdekében, hogy megtisztítsuk magunkat mindenféle hátsó, mögöttes motivációtól, hogy biztosítsuk, hogy Isten-szolgálatunkat tiszta, önzetlen szándék vezérli, fontos hogy kifejezetten egyszerű dolgokkal foglaljuk le magunkat. Ugyanis emelkedettebb jellegű foglaltságainkban, mint az értelem, vagy a megértés szféráiban, Isten-szolgálatunkban könnyen áldozatul eshetünk egyéb mögöttes motivációknak; nem így amikor azt egyszerűség övezi.

A Rebbe, az apósom mondta egyszer,⁷ hogy a hétköznapi embereket egyszerűségük egyesíti az isteni esszencia egy-

szerűségével.^c Ez jelen esetben is hasonlóképpen működik: az egyszerű Isten-szolgálat annak egyszerű építő elemein keresztül kapcsolódik az isteni esszencia egyszerűségével. Éppen ez a *kábálát* olnak – az Isten-szolgálatban magunkra vállalt teljes alázatnak az ismérve, amely által a zsidók kiérdemelték „az Örökkévaló seregei”⁸ elnevezést; ugyanis a katonatermészet a *kábálát ol*, a totális alázat aspektusában fogható meg.

Ezek alapján már érthetővé válik a „Já-kob letelepedett atyja tartózkodásának a földjén” vers jelentése: az Isten-szolgálatban, az „Atyja” aspektusát – azaz azt a tiszta szándékú Isten-szolgálatot, amelyet kizárólag a mennyei Atya kedvéért végzünk – csak azon a fajta egyszerű Isten-szolgálaton [*erec meguré*, a *föld egybegyűjtése* aspektusa] keresztül érhetjük el, amely mentes minden számítástól, önös magyarázkodástól. Csak ilyen módon leszünk képesek száműzni mindenféle mögöttes önző motivációt, önös érdekét az Isten-szolgálatunkból, és kapcsolódni „mennyei Atyánkhoz”.

Biztos siker a *kábálát ol* vállalásával

3. Já-kob története éppen ezt tanítja számunkra. Já-kob a szentség szikráinak, azaz a világ materiális, földi dolgainak a

⁵ Midrás *Dvárím rábá* 1:6.; *Likuté Torá*, Röé 28d.

⁶ *Torá or* 11b. és 18b.

⁷ *Széfér hámaámárim* 5709, 205. oldal.

^c Az isteni esszencia eredendően tiszta egyszerű egység, szemben az összetett, és további részekre osztható egységekkel. Ez a monoteizmus által meghatározott egyisten hit alap tézise. Lásd Bá-chija ibn Pákuda rabbi, *Chovot hálovovot* 1:8–9.;

Maimonidész, *A Tóra alapjainak szabályai* 1:7. (valamint *A zsidó hit alapelvei* 2. tétel [*Sámuel imája – Zsidó imakönyv* 103. oldal] és *A tévelygők útmutatója* 1:53. és 57.).

⁸ *2Mózes* 12:41. Lásd *Hemsech báti lögáni* 5710, 10. fejezettől. [*Széfér hámaámárim* 5710, 124. és 131. oldalaktól.]

megtisztításával volt elfoglalva. Cháránba ment, hogy Lábán nyáját hajtsa, ami valódi megerőltetéssel járt: „Úgy voltam nappal, hogy megemésztett a hőség és a fagy éjjel, hogy elillant az álom szemeimről.”⁹ Tehát Jákobnak nemcsak, hogy meg kellett magát erőltetnie, de bizony valódi fizikai nehézségeket kellett kiállnia.

A tórai törvény értelmében, senkinek sem megengedett akár csak a saját testének a sértése vagy gyötrése, ugyanis még a testünk sem a saját tulajdonunk, hanem csakis Istené.¹⁰ Ennek dacára, az Álter Rebbe az idézett szöveget pont annak a nézőpontnak az alátámasztására idézi, hogy időnként megengedett, hogy a testünket bizonyos nehézségeknek tegyük ki, például ha azok valóban személyes igényeinket szolgálják (ilyen pl. a megélhetéshez szükséges pénzszerezés mint Jákob esetében, ami a spirituális megközelítésben a *birurim* (ברורים)); a szentség szikráinak a megtisztítása – aspektusának felel meg).^{10*}

Jákob joggal kérdezhetette volna: „Miért éppen nekem kell Cháránba mennem?” S erre lehetett volna a válasz az, hogy azért, hogy ne maradjon együtt Ézsauval.

De akkor miért nem Ézsau ment helyette Cháránba, ami által Jákob Beér-Sevában maradhatott volna, hogy Sém és Éber akadémiaiban tanuljon?^d

Jákob azonban mégsem kérdezősködött. Ehelyett a *kábálát ol* teljes vállalásával teljesítette feladatát, a szentség szikráinak a megtisztítását. Sőt! Ezen feladatát nem csak a *kábálát ol* vállalásával, de bizony, lelkesedéssel és örömmel végezte! Ahogy írva van: „És fölemelte Jákob lábait.”¹¹

Tehát ezen elfoglaltságán keresztül, nemcsak, hogy nem zuhant szintet spirituális értelemben, hanem ennek éppen az ellenkezője történt: „az ágya teljes volt” – utódjai, és mindent, amit Cháránból vitt magával, tökéletesek voltak.¹²

Ezek alapján már érthetővé válik, hogy miért olvassuk a „Kánaán országában”-versrészletet a kereskedelemre való utalásként: Jákob valóban nyereséget könyvelt el, ugyanis a szentség szikráit tisztította meg Lábánnál, sőt még Ézsauval is. Valójában azzal, hogy Isten *mákiif* [mindent át-fogó, transzcendens] aspektusát áramoltatta Ézsaura, azt idézte elő, hogy „Ézsau teljes szívéből csókolta meg” őt.¹³

⁹ 1Mózes 31:40.

¹⁰ Az Álter Rebbe *Sulchán áruchja*, *Chosen mispát*, *A testi sértés szabályai* 4. fejezet.

^{10*} Uo. és lásd *Kuntresz ácharon* uo. 2. lábjegyzetben.

^d Lásd még korábbról, *Vájécé* b lábjegyzetben.

¹¹ 1Mózes 29:1. Lásd *Brésit rábá* [70:8.] és Rási kommentárja ehhez a vershez.

¹² Lásd még korábbról, *Vájécé*, 7. bekezdés.

¹³ 1Mózes 33:4. *Brésit rábá* 78:9. Lásd *Torá or*, *Vájislách*, 26a. oldal.

[Jákob a *birurim* Isten-szolgálatával volt elfoglalva, tehát a világ materiális dolgaiban takarásban lévő szentség szikráinak a fellelésével és megtisztításával. Csak úgy, mint ahogy a „Jákob letelepedett... földjén” verset a szikrák (*nicucot*) összegyűjtéseként interpretáljuk, úgy az „és [Jákob] meghajolt a földig (*árcá*) hétszer; amíg odalépett testvérehez [Ézsauhoz]” (1Mózes 33:3.). Itt az *árcá* kifejezés utal a szentség szikráinak az összegyűjtésére „amíg odalépett – és elérte – testvérehez”, tehát az Ézsauban rejlő jó tulajdonságokat is összegyűjtötte, egészen addig, amíg Ézsau testvéri

Sőt! A fentiek által még Kánaánnak a szó szerinti értelemben vett, materiális aspektusa is megvalósulhatott: Jákob nagyon meggazdagodott, vagyonosabb lett, mint bármikor korábban volt.

A Megváltás akár velünk is megkezdődhet

4. Fentiek minden zsidó számára tanulsággal szolgálnak: Az „És Jákob lakott atyja tartózkodásának az országában” aspektusa vezet el a „Kánaán országában” aspektushoz. Mivel „van, aki szórja a pénzt és mégis gyarapszik.” Ugyanis a spirituális szórás, „pazarlás” és alászállás keresztül mind spirituális, mind anyagi értelemben végső soron nyertesekké válunk.

Sőt! Ez az Isten-szolgálat eléri azt is, hogy „eljutok uramhoz Széirbe”¹⁴, ahogyan ezt Jákob mondta Ézsauinak, találkozásukat követően. Ez a mondás, a Tóra kabbalisztikus kommentárjai szerint, a Messiás-i időkre vonatkozik. Ugyanis a szentség szikráinak a megtisztításnak a folyamatában jelen lévő *kábálát ol* és lelkesedés egészen az illető lelkének a mélyéig hatolnak, amelyek messiási Megváltásként hatnak rá,¹⁵ ami ezen keresztül mindenki más számára is előkészíti az utat a messiási Megváltáshoz – „És felvonulnak segítők a Ciön hegyére, hogy ítéljék Ézsau hegyét.”¹⁶

(5717–1956. kiszlév 20. Vájésév hetiszakasz szombatjának szichája)

szertetete felszínre nem tört. „Ézsau pedig elébe futott, átölelte, nyakába borult és megcsókolta” (uo. 33:4.) – teljes szívéből. Jákob képes volt előhívni az Ézsauban rejlő jósságot – a „belső”, „spirituális” Ézsaut – ezzel kiváltva, hogy mindkettőjüket körülvegye a *mákif*, a mindent átölelő, transzcendens isteni fény. (Lásd még korábban a *Noách* hetiszakasz s lábjegyzetében a *mákif* kifejezést.)

szakasz s lábjegyzetében a *mákif* kifejezést.)

¹⁴ *IMózes* 33:14. és Rási *uo.* [a *Midrás rábát* idézve: „Mikor fog menni? A Messiás napjaiban, ahogy a mondás tartja., „És felvonulnak segítők” stb.]

¹⁵ Lásd *Igeret hákodes* 4. fejezet. [Lásd még korábban a *Vájislách*, 5. bekezdés.]

¹⁶ *Ovádjá* 1:21.

II.

Az akadály csak megerősít

József kálváriájának eredete

5. A *Vájésév* hetiszakaszban a Tóra úgy beszél a szentéletű Józsefről, mint aki „szép termetű és szép ábrázatú volt”. Mindemellett pedig adott is a külsőjére, és állandóan fésülte haját.¹⁷ Ezért vetett rá szemet mestere, Potifár felesége is, és ennek következménye volt minden későbbi esemény, amely aztán a bebörtönzéséhez vezetett.^e De még ott a börtönben is, „amit ő végzett, az Örökkévaló sikeressé tette.”^f

A történetben két aspektus jelenik meg: az egyik, amely úgy beszél Józsefről, mint aki „szép termetű és szép ábrázatú”, a másik meg amely Potifár feleségéről ad számot. Csakúgy, mint a Tóra összes többi eleme, itt is mindkét része a történetnek időtlen, örök érvényű tanítást rejt magában a mindennapi életünkre vonatkozóan.

**„Magadat díszítsed először,
s csak utána díszítsed a másikat!”**

6. József névadásáról a következő áll a Tórában. Amikor megszületett, anyja Ráchel így imádkozott: „Adjon még (יוסף, *joszéf*) az Örökkévaló nekem másik fiút (בן אחר).^g A Rebbe, a *Cemách cedek* ezt úgy értel-

mezte,¹⁸ hogy József Isten-szolgálatának a lényege az volt, hogy a „másik”-ból [a Tórától távoliból]^h „fiút” [Isten gyermekét, fiát]ⁱ alakítson. Más szóval, hogy az embereket *báál tsuvává* tegye, tehát arra ösztönözze őket, hogy térjenek vissza Istenhez.

József ezt a fajta Isten-szolgálatot azon erényével tudta sikerre vinni, hogy „szép termetű és szép ábrázatú volt”. József maga szép volt. Nem csak fizikai, hanem lelki értelemben is. Tehát a kifejezés minden létező aspektusában: mind a cselekvő, mind a tiltó parancsolatok tekintetében. (Számos forrás¹⁹ magyarázza, hogy a versben szereplő *termetű* szó a cselekvő parancsolatokra, a *ábrázatú* pedig a tiltó parancsolatokra utal.) Ezáltal volt képes hatni másokra, hogy a „másik” állapotából a „fiú” állapotába változzanak a *tsuván* keresztül.

Ez valamennyiünk számára okulás-ként szolgálhat, hiszen mindenki számára előírás, hogy ne csak saját magával, hanem a többi emberrel is törődjön. Ahhoz azonban, hogy másoknak hatékonyan tudjunk segíteni, mindig szem előtt kell tartanunk azt az elvet, hogy „magadat díszítsed először, s csak utána díszítsed

¹⁷ *IMózes* 39:6. és Rási *uo.*; *Zohár* 1:189b.

^e Lásd *IMózes* 39:7-től.

^f *Uo.* 39:23.

^g *Uo.* 30:24.

¹⁸ *Or háTorá, Brésit-1, Vájécé*, 220a.

^h Az אחר (*áchér*) szó főnévként azt jelenti, hogy „a

másik”, „egy idegen”, és ugyanez melléknévként a Tórától való elpártolást is kifejezi, mint a *Chágigá* 14b. oldalán.

ⁱ A בן (*ben*, fiú) szó Istenhez és a Tórához való közelséget fejez ki, csak mint az *Az atyák tanításai* 3:14-ben, illetve a *Midrás Brésit rábá* 82:8-ban.

¹⁹ Lásd *Vájóhi omén* 5627.

a másikat”²⁰. Csak akkor tudunk másoknak hatékony segítségként szolgálni, ha mi magunk már birtokában vagyunk a „szép termetű és szép ábrázatú” spirituális tulajdonságoknak.

Ez persze semmiképpen sem azt jelenti, hogy mások megsegítését mindaddig kéne halogatnunk, míg az öntökéletesítés csúcására nem jutunk. Itt nyilván nem erről van szó. Mások megsegítését illetően habozás nélkül cselekednünk, személyes státuszunktól függetlenül.

Azonban emlékeznünk kell, hogy mindig törekedni kell egyéni fejlődésünkre, és hiányosságaink korrigálására. Tény ugyanis, hogy saját hibáink javítása éppen olyan relevanciával bír mások számára, mint saját magunk számára. Ugyanis amikor valamiben hiányosságunk van, de nem törődünk annak kijavításával, azt mások is meg fogják érezni, és ezáltal képtelenek leszünk hatni másokra olyan módon, ahogy hatnunk kellene.

Ebből kifolyólag azon súlyos felelősség tudatában kell kijavítanunk személyes hibáinkat, hogy az azokban való

esetleges elmaradás mások számára éppen úgy bizonyulhat károsnak, mint saját magunk számára.

A lehető legnagyobb erőket kell mozgósítsuk egyéni „termetünk” és „ábrázatunk” tökéletesítése érdekében. Ez ugyanis nem egy személyes, hanem egy egész közösséget érintő kérdés.

Végső forrását tekintve minden a szentségből ered

7. A következő tanítást Potifár feleségének az esetéből tanulhatjuk. Bölcseink tanítják, hogy Potifár feleségének a cselekedete tiszta indítékú volt.²¹ Azért próbálta meg elcsábítani Józsefet mert megérezte, hogy ő lesz József gyermekeinek az özanyja. Csak abban hibázott, hogy valójában ezek a gyerekek később a lányától kellett, hogy megszülessenek, és nem tőle.

Ez azt tanítja számunkra, hogy bár lehet, hogy valami ránézésre a szentséggel összeegyeztethetetlennek tűnik, és a gyakorlatban is ellentétes azzal, mégis mélyen – valódi szándékát, indítékát illetően – tiszta, a szentség céljait szolgáló.^j

²⁰ *Bává möciá* 107b.

²¹ Lásd Rási az *1Mózes* 39:1-hez [a *Midrás Brésit rábá* 85:2-öt idézve].

^j Potifár felesége előre látta, hogy ő és József közös utódkban fognak osztozni, így tettét racionálisan indokoltnak gondolta, nem erkölcstelennek. A jövőt illető látomása mindazon által homályos volt, az nem adott teljes képet: nem látta, hogy József nem őt, hanem lányát, Osznátot fogja feleségül venni (*1Mózes* 41:45.).

Akárhogy is, semmi alap nem szolgál tettének legitimációjára, eszközének szentesítésére. Bár valamilyen formában az isteni gondviselés szándéka mindenképpen megvalósulást nyer, az embernek a tetteit mindig a morális követelményeknek meg-

felelően kell irányítania, és azokat sosem áthágva: „Mi dolgod is lenne neked az Örökkévaló misztériumaival? Te csak tedd meg ami megparancsoltatott, az Örökkévalót meg hagyd azt tenni ami Neki tetszik!” (*Brácho*t 10a.)

Az ezen passzusból eredő gyakorlati útmutatás, mint az majd magyarázatot nyer a következő bekezdésben, hogy mindig arra kell törekednünk, hogy felismerjük a velünk való történesekben az isteni gondviselés szándékát, függetlenül az azzal járó emberi tényező esetleges erkölcstelen, illegitim motívumaitól. (Lásd még korábban, *Vájis-lách*, p lábjegyzet vége, valamint ezen hetiszakasz k lábjegyzetében.)

Az ima akadályozása az ima felerősítését szolgálja

Az Álder Rebbe a *Tánjában*²² taglalja annak az esetnek a lehetőségét, amikor egy zsidót imájában elmélyedve zavarja meg lelkünk pogánya, és arra a következtetésre jut, hogy ennek nem szabad rossz, zavaró hatással lennie a zsidóra. Sőt! Valójában pont ez a zavaró hatás hivatott arra, hogy neki ellenállva, a zsidó még jobban megerősítse magát imájában, egy, még a korábbinál is nagyobb, „szíve legmélyéből fakadó” odaadással.

Ez a magyarázat azonban felvet egy kérdést: ha az isteni gondviselés szándéka valóban az, hogy a zsidót imájában még nagyobb odaadásra ösztönözze,^k akkor miért engedi, hogy ebben lelke pogánya megzavarja, amikor az látszólag éppen hogy ellentétes az égi szándékkal?^l

A válasz az, hogy mélyen, legbelül, saját forrásából fakadóan, végső soron minden a szentségben gyökeredzik még a pogány is tudja, és érzi,^m hogy feladata az, hogy hozzájáruljon a szentség céljainak az eléréséhez. Azonban ahogy ezen kezdeti tiszta szándék keresztül megy a pogány

evilági közbülső állapotán, rajta keresztül a szentség antitéziseként manifesztálódik.ⁿ A belőle fakadó, eredendő isteni szándék azonban továbbra a szentség hozzájárulásaként hivatott szolgálni.

A mezericsi Mágid a fentiek értelmében magyarázta^o, hogy miért vette Lábán üldözőbe Jákobot.^p Lábán azzal hogy Jákobot üldözte, végső soron azt az isteni célt szolgálta, hogy további szavakkal járuljon hozzá a Tórához; és mivel ennek az elbeszélése is része az Írásnak, általa valóban egy teljes bekezdés adatott a Tórához.^q

Az akadály csak megerősít

Ez útmutatóul szolgál minden, az Isten-szolgálatban jelen levő isteni fény takarására, és egyéb zavaró tényezőkre vonatkozólag. Valójában azonban, a minden lét esszenciájának és forrásának a szemszögéből nézve, a szentségnek nincs ellenzője vagy valódi antitézise. Igazából minden a szentség elősegítését szolgálja, csak van néhány közbülső állomás, amin keresztül a szentséggel ellentétes formában manifesztálódhatnak dolgok.

²² *Igeret hákodes*, 25. fejezet; [lásd ott az angol fordítás 81. lábjegyzetében].

^k Az Álder Rebbe magyarázza *uo.* az *Igeret hákodes*-ben, hogy a zavaró tényezőkre is úgy kell tekintenünk, mint az életben minden másra: az isteni gondviselés szándékának részeként: „Minden a mennyek kezében van, kivéve a Mennyek félelme”, és „Az Örökkévalónak sok megbízottja van” hogy teljesítsék szándékát; lásd ott hosszabban.

^l A pogány, ami zavar minket, nyilvánvalóan nem a szentségre gondol; hanem csak a saját céljaira, amik akár kifejezetten rossz szándékúak is lehetnek.

^m A lehető legcsekélyebb mértékben azonban, és kizárólag tudat-alatti szinten.

ⁿ Tudatos, empirikus cselekedet szintjén.

^o *Or hámeír*, *Vájécé*, az *1Mózes* 31:23-hoz írt kommentárjában; lásd még *Or Torá*, *Hoszáfot*, 5. bekezdés.

^p *1Mózes* 31:22-től.

^q Itt szintén, Lábán tudatos és empirikus szinten megszállott volt azon gonosz szándékában, hogy üldözze, és foglyul ejtse Jákobot. Az isteni gondviselés szintjén azonban, ami a végső isteni (és Lábán tudatalatti) szándékát illeti, tette a Tórához járult hozzá, a szentség jelenlétének a fokozásához.

Azonban esszenciájukat, valódi céljukat tekintve ezek is a szentséghez járulnak hozzá.

Azonban nem szabad becsapnunk magunkat; lelkünk pogánya által elkövetett tudatos^r hibákat mindig kerülnünk kell. Tudnunk kell, hogy „fentről nem száll alá gonosz”;²³ tehát a valóságban nincs a szentséget takaró vagy zavaró tényező, és minden amit látunk és tapasztalunk, az végső rendeltetését tekintve a szentséget hívatott szolgálni.^s A zavaró tényezőknek tehát nem kell szükségszerűen elgyengíteniük, sőt, éppen hogy azoknak kell még nagyobb erőt előidézniük.

Amikor ennek az igazságát valóban átérezzük, és eltökéljük, hogy a továbbiakban is ezen megközelítést alkalmazzuk Isten-szolgálatunkban, nos ez az igazság minden korábbi takarást és zavaró tényezőt el fog háritani az utunkból. Ugyanis amikor az ember tudatára ébred ennek az igazságnak – tehát annak, hogy minden teremtményben ott van a szentség szikrája, és hogy végső soron minden a szentséget szolgálja – magában a zavaró

tényezőben eszközöl változást, az által hogy felébreszti, feltárja a benne megbúvó szentségnek a szikráit, valamint valódi isteni rendeltetését, hogy hozzájáruljon a szentséghez, hogy az még ebben a világban nyerjen manifesztációt.

A zavaró tényezők kiiktatásának módjai

8. Ez Bölcseink tanítása azon állításukat illetően, hogy Potifár felesége tiszta indítékből cselekedett. Két megközelítés létezik a takarás, és az egyéb zavaró tényezőknek az esetére: az egyik a velük való küzdelem felvállalása; tehát úgy tekinteni rájuk, mint valódi zavaró tényezőkre, és így minél nagyobb erőt kifejteni azok megszüntetésére. A második, és egyben élvezetesebb megoldás, hogy felismerjük valódi esszenciáját, hogy az valójában a szentséget szolgálja, és ezáltal feltárjuk igaz természetét, hogy az olyan formában manifesztálja magát, hogy maga a zavaró tényező ne akadályozza, hanem éppen hogy növelje a szentség isteni fényét.

(5718–1958. *Jud-tet kizslév szichája*)

^r Lásd I lábjegyzetben.

²³ Lásd Midrás *Brési rábá* 51:3. [Lásd még korábban, *Brésit* 12. lábjegyzetben.]

^s Más szóval sosem szabad a dolgokat csupán látás alapján értékelni, hanem mindig keresni kell

bennük az isteni gondviselés szándékát. Lásd az „Aki haragra gerjed, az valójában bálványt imád” magyarázatát az *Igeret hákodes* 25. fejezetének az elején.

III.

Hanuka

A kompromisszumok nélküli zsidó oktatás

Hanuka ünnepének két látszólag ellentétes aspektusa

9. Hanuka ünnepével kapcsolatban két, egymással ellentétes aspektus találunk:

(a) Bizonyos értelmezések²⁴ szerint, a חנוכה (*Chánuká*) szó a חינוך (*chinuch*) kifejezésből származik, ami felszentelést, felavatást jelent. A szónak ebben az értelemben való használatát a *chánukát háimizbeách* (az oltár felavatása), és a *chanukát bét hámikdás* (a Szentély felavatása) kifejezésekben leljük fel. Mindkettő valaminek a kezdetét jelzi: új kezdetét az Isten-szolgalatnak (általános értelemben a Szentélyben, azon belül meg az oltárt, illetve a *menórát* illetően) – tehát a *chinuch*, az avatás és újrakezdést jelenti.¹

(b) Hanuka csodája az volt, hogy „egy korsó tiszta olajat találtak, és azon még érintetlenül ott volt a főpap pecsétje.”²⁵ A tórai törvény alapján a tisztátalan olajjal is megengedett lett volna a menóra meggyújtása (a Szentélyben), ugyanis „a tisztátalanság problémáját felülírják, vagyis megengedetté teszik a közösség szükségletei.”²⁶ Mindazonáltal, az Örök-kévaló, Izrael iránti szeretetének folytán,

csodát tett, azért, hogy ne csak „el lehessen kezdeni”, hanem teljes tökéletességében lehessen megtartani a micvát. Anélkül, hogy a zsidóknak bármiféle jogi könnyítéshez kellett volna folyamodniuk, még olyanhoz sem, amit egyébként a *Sulchán áruch* által szabott keretek eleve is lehetővé tesznek.

Ez a két látszólag ellentétes paradigma, az egyik oldalról az (újra)kezdés, a másiktól pedig a spirituális tökéletesség arra tanít bennünket, hogyha egy tevékenységünk a szentséghez kapcsolódik, azt már a legelső pillanattól kezdve, felavatásának lelegejétől kell teljes tökéletességgel, a létező leg-szebb módon elvégeznünk.

Zsidó oktatás: zsenge kortól, kompromisszumok nélkül

10. Ugyanez vonatkozik különös hangsúllyal fiaink és lányaink oktatására is. Hiszen az előbb említett avatás (*chinuch*) ugyanaz a kifejezés, mint az oktatás. Már a lelegejétől fogva, a kora gyermekévektől a teljes kompromisszumok nélküli jiddiskájtot kell számukra biztosítanunk, mindenféle kompromisszumtól mentesen.

²⁴ Lásd a MáHÁRSÁ kommentárját a *Sábát* 21b-hez.

¹ A „felavatás” vagy „felszentelés”, illetve az „oktatás” vagy „képzés” mind helyes fordításai a héber *chinuch* szónak, amennyiben mindegyik valaminek a kezdetét, beiktatását jelzik; lásd Rási kommentárját az *1Mózes* 14:14-hez.

²⁵ *Sábát* 21b.

²⁶ *Pszáchim* 80a.

Amikor az egész közösség tisztátalan, ezt a tisztátalanságot átmenetileg felülírja a közösség szükséglete (mint pl. a *Peszách*-áldozat bemutatása; lásd *Pszáchim* 6:4., 6., valamint ennek taglalását a Talmud *uo.* 76b., 79a-tól), valamint egy másik álláspont szerint ez eleve teljesen megengedett, mivel semmiféle tiltás nem volt érvényben ez ellen.

Ügyelnünk kell rá, hogy olyan oktatást és nevelést biztosítsunk a számára, amelyet a Példabeszédek ír: „Neveld az ifjút a maga módja szerint, ha megöregszik se térjen el attól”²⁷. Nem hagyatkozhatunk arra, hogy majd csak akkor kezdjük ellátni a szükséges tanácsokkal – hogy miként kell megküzdenie a különböző akadályokkal, és hogyan kell ellenállnia azoknak, hogy ne hathassanak rá, esetleg a *möszirut nefesre* inspirálni – amikor már felnőtt és kilépett a világba. Ha valóban azt szeretnénk, hogy képes legyen felülkerekedni minden nehézségen, még akkor is amikor „már megöregszik”, akkor már fiatalon, „ifjú” korától kezdve kell tanítani, a vers közlésének megfelelően.

Izrael Bölcsei is ezért törekedtek minden létező erőt kifejezni annak érdekében, hogy a zsidó fiúk és lányok oktatását mindig szent tisztaságban biztosíthassák. Ennek érdekében minden részletért megküzdöttek. Harcoltak a kompromisszumok ellen, még az olyan részleteket illetően is, amelyek látszólag nem olyan jelentőségteljesek. Tudták ugyanis, hogy az oktatás éveit olyan hatást gyakorolnak fiainkra és lányainkra, amely életük végéig kitart. Tudták, hogy a gyerekeket a megfelelő fegyverekkel kell felszerelni ahhoz, hogy képesek legyenek uralni minden küzdelmüket, amelyeket az életük folyamán kell majd megvívniuk.

Az embert a fához szokták hasonlítani: „mert ember a mező fája.”²⁸ Ha egy felnőtt fán ejtünk sebet, akkor annak nyoma csak a vágás aktuális helyén ma-

rad vissza, nem terjeszkedik tovább. Ezzel szemben, ha még magkorában ejtünk rajta sebet, azzal jó eséllyel az egész fát megnyomorítjuk.

A fiatalkori sérülések egész további életünkre kihatással vannak

11. Ugyanez érvényes a nevelés és oktatás esetében is.

Egy középkorú embernél – aki már túl van élete felén – egy olyan kompromisszum, amiről úgy érzi, kénytelen meghozni, csak átmenetileg pár évig fog hatást gyakorolni az életére. Például, ha valaki negyven éven át következetesen, erkölcsi kompromisszumok nélkül élte életét, ha ezt követően megbotlik és erkölcsi engedményeket kezd kötni, akkor is az azt megelőző negyven év erővel ruházza fel arra, hogy azon nyomban képes legyen újra ellenállást tanúsítani, és elutasítani ezen engedményeket, és folytatni tudja a csorbítatlan *jiddiskeit* szerinti életvitelt.

Amikor azonban a fiatal nemzedékről van szó, ha eleve erkölcsi kompromisszumokra neveljük őket, akkor egész életükre megfosztjuk őket a zsidóság és a tiszta erkölcsi értékek iránti lelkesedéstől és elkötelezettségtől.

Ugyanis a fiatal korú lelken ejtett sebek, Isten ments, ahhoz vezethetnek, hogy felnőttként sérültek legyenek.

Minden zsidónak része van az eljövendő világban

12. „Egy zsidó még ha vétkezik is, Izra-

²⁷ Példabeszédek 22:6. [„Neveld az ifjút a maga módja szerint, ha megöregszik sem tér el attól.”]

²⁸ 5Mózes 20:19. és lásd *Táánit* 7a.

elnek neveztetik.²⁹ Ennek dacára vannak olyanok, akikre úgy utal a Talmud *Szánhedrin* traktátusa, mint „a világ bajkeverői”, ám szerencsére még számukra is „biztosított a hely az eljövendő világban”.³⁰

Nekünk azonban olyan fiatal zsidó nemzedékre van szükségünk, akik egészségesek, és élettel teliek a spirituális-, s ez által a fizikai értelemben is. Csak ilyen generáció képes meghódítani a világot nemcsak a maguk számára tehát a világban rájuk eső részt az Örökkévaló szentélyévé alakítani, de bizony még a középkorú és az idősebb generáció számára is.

A romlottság sokszor egy hajszálvékony részletből fejlődik ki

13. Vannak olyan részletek, amelyek sokszor nem tűnnek nagyon fontosnak,

csak jelentéktelen, hajszálvékony apróságoknak.

Azonban talán éppen ez a hajszálvékony részlet lesz az, amiről a Talmud azt mondja, hogy a teljes rossz ösztön abból fejlődik ki: „A bűnös számára csak egy hajszálnak tűnik... a rossz ösztön”.³¹

Hogyan válik egy zsidó bűnössé? (Isten ments!) Ha tudjuk, hogy végső soron minden zsidó az isteni akarathoz szeretne kötődni,^u akkor miként lehetséges, hogy olyan mértékig cselekszik Istennel szemben, hogy már *rásának* gonosznak hívjuk?

A válasz egyszerűen az, hogy a *jécer hárá* hajszálvékonynak tűnik számára. Azt gondolja, hogy az a bizonyos dolog csak valami csekélység, és talán abban az adott pillanatban valóban az is. Azonban pillanatnyi állapotát és körülményeit il-

²⁹ *Szánhedrin* 44a. [Izrael az erény neve, mikor a nép hűséges Istenhez; s habár előfordulhat, hogy vétkeznek, „szentségük továbbra is érvényes marad” (Rási *uo.*). Lásd még RáSBÁ responzumát, 194., 242. fejezet.

Az Izrael szóhasználat tehát nem csak egy viszonylagos kifejezést takar, amivel a különleges erényeiket írja körül a Tóra (1Mózes 32:29.); ez egy *toár ácmi*, egy egzisztenciális jellemzés, tehát ezen keresztül fejezi ki minden zsidó valódi esszenciáját, függetlenül attól a tényről, hogy esetleg vétkezett. Lásd hosszabban *Likuté szichot*, 4. kötet, 1208–1209. oldalakon.]

³⁰ *Szánhedrin* 43b.

[A Misna *uo.* mondja ki, hogy a bűnösnek, aki megvallotta bűnét - még súlyos vétség esetén is - része van az eljövendő világban, és a Józsva 7:19-25-re utal ezt alátámasztandó: Józsva Áchánnal került összetűzésbe, ami bűnvallomásra készítette. Józsva feddéséből - „Miért zavartál meg minket (áchártánu)? Az Örökkévaló zavarjon meg téged ezen a napon” - arra következtethetünk,

hogy ezen a napon (evilágban) kell, hogy Áchánt megzavarja az Örökkévaló, és nem az eljövendő világban.

Egy zsidó, még ha vétkezett is Izraelitának neveztetik, és biztos helye van az eljövendő világban; mindazon által bűne spirituális hanyatlást okoz nála, mint Áchánnál, egészen az *áchur* szintjéig - a spirituálisan sérült, nyomorék szintje.]

³¹ *Szukká* 52a. [Lásd még *uo.*: „Ászi rabbi mondta: a *jécer hárá*, eleinte olyan mint a pók (törékeny) hálója, de végül (Rási: amikor az ember csak egy kis engedményt tesz, az addig fog nőni, [míg nem]) kötél vastagságú lesz az.” Lásd még *Likuté szichot*, 2. kötet, 321. oldal, egy hasonló gondolat, a *Sábát* 105b. alapján.]

^u Lásd még Maimonidész, *A válás szabályai* 2:20.: „Minden zsidó Izraelhez kíván tartozni, s valamennyi parancsolathoz kötődni, s távol maradni azok áthágásától; csak a *jécer hárája* elnyomja ezt a vágyat.” Lásd még Mose Ásich rabbi, *Torát Mose a 3Mózes 25:35-höz*, *Az atyák tanításai* 5:4-hez írt kommentárban.

letően lehet, hogy éppen ez a csekélység határozza meg, hogy „igaz lesz, és örök életre lesz beírva és bepecsételve”, vagy Isten ments bűnös lesz, amire az Írás³² úgy utal mint „örök hanyatlásra”.³³ És mindez egy hajszál vékony jelentőségű dolog miatt!

Az evilági viselkedésben is ragaszkodnak a részletekhez

Ha pedig nem rendelkezünk a szükséges erővel, vagy felfogóképességgel, hogy képesek legyünk felismerni, hogy milyen fontos lehet egy-egy részlet, ami egész létünket meghatározza, akkor – a mai világban, amikor az igazság egyre nyilvánvalóbbá válik – érdemes a spirituálissal ellentétes dolgokból példát venni.

A szenttel ellentétes dolgok példáján látatjuk azt a heves ellenállást, ahogy emberek képesek dollármilliókat, sőt, számos emberüket és támogatójukat is elveszíteni, csak azért, mert már az irracionálisig eltökéltek, hogy nem engednek egy bizonyos apró részletből. Még akkor is, ha ennek semmilyen racionális megalapozottsága sincsen.

Ez mindannyiunk számára tanulságként és útmutatásként szolgálhat: ne kösünk kompromisszumokat olyan részleteket illetően sem, amelyekről mások igyekeznek meggyőzni, hogy azok csak

apróságok! Ugyanis, talán pont ez a részlet bizonyul majd „a cipőfűzőnek a vallás üldözés idejében”.³⁴ Pont ez a hajszál lesz az, ami eldönti, hogy képesek leszünk-e zsidók maradni az idők múlásával!

A sok kompromisszumnak csak hanyatlás lett a vége

14. Még egy bizonyítékot a hajszálvékony dolgok jelentőségére abban a tényben találunk, hogy minden jelenlegi bajunk abból fakad – ahogy Bölcséink megfogalmazták –, hogy „aki a másíknak hízeleg – (vagy egy másik változat szerint: „aki a bűnösnek hízeleg) – annak sorsa is az ő kezére hullik.”³⁵ (Az egyik változatot a Talmudban, a másikat pedig az Éjn Jákovban találjuk.)

Az elmúlt években már szemtanúi lehettünk annak, hogy azok, akik évekkal ezelőtt a kompromisszumok filozófiáját kezdték el alkalmazni, azt gondolván, hogy ezzel tudják majd meghódítani a fiatal nemzedéket (és közben abból indultak ki, hogy aki eddig vallásos volt, az ez után is bizonyára az marad), éppen hogy elvesztették azt a fiatal generációt, akiket a kompromisszum ösvényén kívántak terelni. Sőt! Még azokat a fiatalokat is meggyengítették vallásos elköteleződésükben, akik ugyan mélyen vallásosok voltak, de a hatásuk alá kerültek.

³² Dániel 12:2.

³³ Ros hásaná 16b. [Lásd még korábbról, Brésit 8. lábjegyzetben, a Kidusin 40b-t idézve, azt illetően, hogy egyetlen cselekedet is képes bármilyen irányban meghatározni az ember státuszát.]

³⁴ Szánhedrin 74a-b.

[Amikor a zsidó vallás hivatalos üldözésnek van

kitéve, akkor még a legjelentéktelenebbnek tűnő vallásos szokásokat is – pl. hogy a zsidók máshogy kötik meg a cipőfűzőjüket mint a pogányok – meg kell védeni, bármi áron, figyelembe véve, hogy ennél később sokkal több foroghat kockán.]

³⁵ Szotá 41b.

Ezzel szemben azok, akik tíz-tizenöt vagy húsz évvel ezelőtt már azt az elvet követték, hogy egyetlen apró részletből sem engednek, különösen az oktatás tekintetében, sikert arattak.

A tiszta zsidó oktatás támogatói

15. Különös többletet adnak a kóser zsidó oktatás politikájának mindazok, akik saját maguk foglalkoznak ezzel, mind pedig azok, akik anyagi támogatásukkal segítik azt. Habár gyakran támadják őket a következő érvekkel: „Miért olyan fontos, hogy egy jesivát támogass, ami két balkezes embereket kultivál, olyanokat, akik képtelenek a világ dolgaihoz helyesen hozzáállni, akik közül az egyik szakállas, a másik meg kaftános lesz? Ezzel végső soron te is felelőssé válsz olyan emberek kineveléséért, akik amikor arra kerül a sor, hogy kimenjenek a nagyvilágba, nem fogják tudni, miként boldoguljanak benne.”

Ezek a támogatók azonban rendelkeznek a kellő erővel, hogy ne hagyják magukat befolyásolni ilyen és ehhez hasonló érvekkel. Sőt! Valójában éppen ezek az érvek bizonyítják számukra, hogy tekintve, hogy ilyen nyomást helyeznek rájuk, és ennyire elakarják tántorítani ettől a tevékenységtől, éppen ez a bizonyítéka annak, hogy az igazság éppen itt van elásva, éppen ebben rejlik a zsidó nép túlélésének a záloga. Ebből kifolyólag nem csak, hogy nem fogják csökkenteni az eddigi támogatásukat – legyen az fizikai, lelki, anyagi, vagy akár mind a három egyszerre – hanem ellenkezőleg: ha lehet még az eddiginél is nagyobb energiákat fognak mozgósítani ennek érdekében.

Részükről ezen elköteleződés, egyben a diákokat is megerősíti. Ugyanis, ha megkérdeznék tőlük: „A barátod is zsidó oktatásban részesül, de enélkül a vakbuzgóság és szörszálhasogatás nélkül! Akkor neked miért olyan fontos, hogy mindent ilyen hévvel cselekedj meg!?” Nos, az ilyen jellegű kérdésekre ekkor ők a következőt felelhetik: itt ez az üzletember, na meg az a vagyonos másik, és ők is egyetértenek velünk. Van egy rabbi, aki szintén egyetért velünk, meg egy idősebb zsidó úr vagy asszony is mellettünk áll.

Ez tehát magabiztossággal és erővel is támogatja majd őket, hogy képesek legyenek ellenállni a környezetük kísértésének.

Minden elismerés azokat illeti, akik a diákokat tanítják, nem hagyják magukat akadályoztatni, és tovább folytatják ebben a különleges oktatási módban el látott tevékenységüket; valamint azokat a filantrópokat, akik nem vesztegetik el lelki, testi és anyagi erőforrásukat – mindent megadnak, amit tudnak, sőt az idők folyamán még lehetőségeiket is meghaladóan fognak adni – csupán azért, hogy továbbra is sértetlen állapotában tarthassák fenn a zsidó oktatást, annak tiszta, Isten-féltő (*jirát sámájim*) szellemében.

A zsidó otthon fénye sosem alszik ki

16. Gyermekeink oktatását, a „neveld az ifjút, a maga módja szerint” szellemében, mindenféle kompromisszum nélkül kell megkezdenünk. Hanuka története is ezt tanítja számunkra: még olyan engedményeket, könnyítéseket sem igyekeztek alkalmazni a szabadságharcos zsidók, amelyeket egyébként a *Sulchán áruch* is meg-

enged; ehelyett azt mondták: „csodára vágyunk, mert tiszta szentélyt, tiszta menórát, és tiszta olajat kívánunk.” Ha eszerint oktatjuk gyermekeinket, az általa életre hívott isteni fény is ennek megfelelő mértékben fogja átjárni életünket.

Hanukakor, az Örökkévaló tett érte, hogy végül a „rosszakarátúakat a tanoddal foglalkozók kezére adta.”^v Ezt követően pedig olyan fénnel szentelték meg a Szentélyt, amelynek fénye mind a mai napig ragyog számunkra.^w És még ha a nap alá is száll, és az utcán egyre csak sötétebb és sötétebb lesz, a zsidó otthonokban továbbra is csak egyre növekvő fényesség honol^x – és ezen fény minden este egyre nagyobb lesz.

És csak úgy, ahogy „csodákat művelt őseink számára azokban a napokban”,

most „jelen időben”^y is, mi is biztosak lehetünk benne, hogy hamarosan, még a mi időnkben kiérdemeljük, az égben emelt, tiszta Szentély evilágba való alaszállását.^z Nekünk már csak a megfelelő földi helyét kell előkészítenünk. Ha ez a feltétel teljesül, akkor a zsidó fiatalság, valamint a középkorú és idősebb zsidók is megvilágítják a Szentélyt és a világot, egy olyan fénnel, ami nem csak az előírt parancsolatnak tesz majd eleget, hanem ráadásul még tökéletesen szent és tiszta lesz. Ez fogja elhozni a *schiná* isteni fény evilági, alanti lakozását. Így a világ, ami eddig otromba – de legalábbis materiális volt – ezt követően maga válik az isteni jelenlét szentélyévé.

(5714–1953. *Hanuka harmadik estéjének a szichája*)

^v Hanuka liturgiája: „A hősködőket a gyengék, a sokaságot a kevesek, a tisztátalanokat a tiszták, a gonoszakat az igazak, a rosszakarátúakat a tanoddal foglalkozók kezére adta” (*Sámuel imája* uo. 68. oldal).

^w Lásd még korábbról, *Vájjislách* vége.

^x Hanuka első estéjén egy méceszt gyújtunk meg, azt követően pedig – fokozatosan növelve – minden este egy újabbat.

^y A „ki csodákat művelt őseink idején, az akkori idők ezen napjaiban” liturgikus kifejezés parafrázisa. (*Sámuel imája* uo. 409. oldal).

^z Az első két Szentéllyel szemben, a harmadik *Bét hámikdást* (a messiási korszakét) az Örökkévaló fogja felépíteni, és a mennyből a földre helyezni. Lásd *Zohár* 1:28a-tól; Rási a *Szukká* 41a-hoz *i námi* kezdő szavakkal.

Kiadványunk próbakiadás.
Amennyiben megjegyzésük, javaslatuk van,
az alábbi elérhetőségeken várjuk azokat:
Telefon: +36 1 268 0183
E-mail: *szichot@zsido.com*

